

МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
СРЕДНЯЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА №2 г. АК-ДОВУРАК

Согласовано:
замдиректора
по УВР: И.И. Кужугет /Кужугет И.И./
от «25» август 2023 г.

Адаптированная рабочая программа
по родной (тувинской) литературе
для обучающегося с задержкой психического развития (вариант 7.1.)

Класс: 4 «А»

Количество часов: в неделю 1; в год 34 часов.

Программа разработана в соответствии с основной образовательной программой и учебным планом МБОУ СОШ №2 г. Ак-Довурака Республики Тыва на 2023-2024 учебный год, Федеральным государственным образовательным стандартом начального общего образования, на основе программ 1-4 классов родного языка и родной литературы, Кызыл, 2008

Учебник: Л.С.Кара-оол.- К 21 Кызыл: НШХИ, 2020.

Программу составил учитель начальных классов 1 категории, Ондар Н.С.

Срок освоения программы: 2023-2024 учебный год

2023-2024 учебный год

I. Эртемни оорениринин туннелдери

Бот-тускайлан (личностуг) хевирлеттинген турар билиглери:

- ооредилгенин чедишкинниг болурунун чылдагаанын тып билири
- бодунун ажылын туннеп, унелеп билири
- бодунун торээн чуртунга болгаш чонунга оон амыдырал-чуртталгазынын хамаарылгазын шингээдип алыр
- оске чоннарнын ниити мозу-шынарынын, моральдыг нормаларынын талаларын билип алыры
- бодунун-даа, оске чоннун кижилеринин-даа кылган чуулдерини эки, багай талаларынын уг-шиин тып билири
- моральдыг болгаш этиктиг негелделерге дууштур аажы-чанын таарыштырып, эде тургустунуп билири
- оске кижилернин сеткил-хоонун улежип, сагыш човаачал болуру
- уран-чечен культура-биле таныжып тура, чараш овор-хевирни эскерип коруп, шилип билири, ол овор-хевирге домейлежип кижизиттинери
- ооредилге, эртем-билигже чуткулдуу

4 класстарның өөреникчилериниң билииниң **предметтиг** хевирлеттинген турары:

- Ыткыр, сымранып, иштинде сөзүглелди бодунуң билип алыр шаа-биле дүрген номчууру.
- Сөзүглелдиң хевирлерин литературлуг негелделерге дүүштүр (шын адалга, бижик демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.
- Сөзүглелдиң адынга болгаш бердинген чуруктарынга даянып, ооң утказын баш удур даап бодаары.
- Номчаан чүүлүнүң кол сөстөринге даянып, утказын бодунуң сөзү-биле дамчыдып билири.
- Болуушкуннарның болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.
- Сөзүглелди кезектерге утказының аайы-биле чарып, башкының дузазы-биле бөдүүн болгаш нарын план тургузуп, кезек бүрүзүнге база бүдүн сөзүглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.
- Номчаан чүүлүн долузу-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чүвөлериң овор-хевирин деңнеп, чугаалап билири.
- Номчуур номунуң титулдуг арынын, аннотациязын, эге база түңнел сөзүңге даяныры.
- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап өөренири.
- Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны сүмелээн номнарга тургузары.
- Номчаан материалында кол маадырларның мөзү-шынарларын кижиниң алдынар ужурлуг дүрүмнери-биле деңнээри.

4 класстарнын өөреникчилериниң чугаа чорудулгазының болгаш медээлер-биле ажылдаарының **(метапредметтиг)** хевирлеттинген турары:

- утка болгаш дыл-домааның талазы-биле чедингир сөзүглелди үн доктаашкыны, интонация болгаш номчулганын дүргенин барымдаалап шын, медреселдиг, аянныг номчууру;

-таныш эвес сөзүглелди номчурунун дургени I-ги чартык чылда 2-ги класска 35-45 хире сос, II-ги чартык чылда 2-ги класска 55-60 хире сос, 3-ку класска 65-70 хире сос, 4-ку класска 1 минутада 75-90 хире сөс;

- чогаалдың адынга болгаш аңаа хамаарыштыр чураан чуруктарга даянып алгаш, чогаалдын кол утказын тодарадып билири;

- чогаалдың темазынга, кол утказынга, идеязынга хамаарышкан монологтарны (үзүндүлөрнү, абзацтарны) дыңналдыр номчууру, доктаадып алыры;

- улуг эвес созуглелди ангы-ангы кезектерге чарып, кезек бурузунге ат чогаадыры; башкынын дузазы-биле созуглелге план тургузары база созуглелге болгаш оон кезектеринге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири;

- номчаан чуулунун утказын делгеренгей долу дамчыдары болгаш кыска-биле допчулап чугаалаары, справочниктер, энциклопедиялар болгаш уругларнын сеткуулдери-биле ажылдап билири;

- чогаалдын кол маадырларынын чугаазынын утказын, аянын, чуну кылып турарын барымдаалап, оларга унелел бээри;

Оореникчилере хевирлеттинген турар ужурлуг билиглер:

- номчаан чогаалынга хамарышкан бодунун узел-бодалын бодунун состери-биле аас болгаш бижимел хевирге дамчыдары;

- созуглелде чугула утка илередир состу ылгап билири, баштай иштинде номчааш, оон соонда аянынг ыткыр номчууру;

- чечен чогаалдарнын хевирлери-биле (жанрлар) практикти таныжылга; басня, оон онзагай талалары-биле таныжары;

- авторнун бодалын, кол маадырларнын овор-хевирин, хевир-дурзузун, аажы-чанын, оларнын чуну кылып турарын, амыдырал-чуртталгазын тодарадып билири;

- авторнун кол маадырларынга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;

- авторнун кол маадырларынга хамаарылгазын тодарадып, чугаалап билири;

- жанрларны деннеп тургаш, ылгап билири (тоол-басня, тоол-тоолчургу чугаа, тоол-чечен чугаа)

А) Ушкарып-башкаларынын **(регулятивтиг)**.

Өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

-өөренип турар эртемниң тема, бөлүк аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;

- башкының удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип өөренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунуң, эштериниң ажылын үнелеп билиринге өөренири;

Өөреникчилерге хевирлеттинер аргалары:

-башкы-биле демниг ажылдажышкың үезинде чечен чогаалды өөренип шиңгээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири;

-кылып турар ажылдарың ажыл үезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып, шинчилеп билири;

-номчулга талазы-биле бодунуң ажылын планнап билири.

б) Эртемге сонургалын ханыладыры-биле чоруттунган ажылдарның түңнелинде **(познавательный)**

Өөреникчилерге хевирлеттинген турары:

-өөредилге даалгаларын күүседип турар үеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;

-бодунуң назы-харынга дүүштүр янзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири;

-дылдың негелдерин күүседирде янзы-бүрү схемаларны, модельдерни, символ-демдектерни ажыглап билири;

-белен таблицаларны, схемаларны, сөзүглелдерни немээри;

Өөреникчилерге хевирлеттинер аргалары:

- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;

- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медреселдиги-биле тургузуп билири;

- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;

- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири;

В) Өөреникчилериниң бот-боттарының аразында харылзажырынга хамаарыштыр хевирлеттинген турар билиглери (**коммуникативтиг**):

-аас чугаага диалогту ажыглап билири;

-аңгы-аңгы бодалдарны өөренип, сайгарып билири болгаш чаңгыс аай түңнелге келиринге өөредери;

-бот туружун болгаш бодалын быжыглап чаңчыгары;

-билдинмес чүвелеринге айтырыгларны салып билири;

-коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

-бөлүккө ажылдап өөренири; бодунун бодалындан аңгыда эжиниң узел-бодалын база дыңнап, үнелеп билири; түңнел үндүрерде бодунуң бодалын тайылбырлап билири болгаш эш-өөрүнүн узел-бодалы- биле деңнештирип билири;

Өөреникчилерниң харылзажырынга хамаарыштыр билиглериниң хевирлеттинери:

- коммуникативтиг сорулгаларны дыңнакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа-биле медээни, билигни чедирери;

-удур-дедир хыналда үезинде бот-боттарынга дузаны үезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдың аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

- бөлүк-биле ажыл үезинде чогуур айтырыгларны салып билири.

II. Программа 4 класска дааазында темалар аайы-биле шактарга хувааттыгган:

№	темазы	шагы
1	Тыва дылын, Тыва черин, Тыва черин - ожууннун ол уш ыдык дажы.	2
2	Чылдын уелери. Тодуг-догаа кузум.	1
3	Улустун аас чогаалынын биче хевирлери.	2
4	Ооренип оорен.	1
5	Эки кылган ажыл элеп четпес алдар.	1
6	Бистин бичии оннктеривис.	1
7	Бойдустун чажыттары.	1
8	Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым.	2
9	Багын чугааларга бачыды арлыр.	2
10	Бойдуска хумагалыг болуулу.	2
11	Эштигде хоглуг, эптигде куштуг.	1
12	Авторлуг тоолдар.	2
13	Эрнин эрези.	1
14	Чылдын уелери. Хоглуг чазым.	1
15	Улус аразындан ие караа чымчак.	1
16	Улустун аас чогаалы. Тоолдар.	3
17	Хоктуг ужуралдар, солун болуушкуннар.	3
18	Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар.	1
19	Ойнаксанчыг оюннарым.	1
20	Кижин болуру чажындан.	2
21	Чонум чаагай ёзу чанчылдары.	1
22	Тывамнын тогузунден солун арыннар.	1
23	Чылдын дуогузунда ооренгенин хыннаары.	1
		34

Календарно – тематическое планирование

№ п/п	Тема урока	Колич ество часов	Дата		Домашнее задание	Примечан ие
			Дата (план)	Дата (факт)		
Раздел 1. Тыва дылын, тыва чонун, Тыва черин - ожуунуни уш ыдык дажы. 2 шак.						
1	Камнаалынар. Ч.Кара-Куске.Торээн Тывам кижилери. В.Саарымбуу.	1	05.09		Шулукту шээжилээр	
2	Эртинелиг бурун Тывам. Ч.Куулар.Чанган куштар. С.Сурун-оол.	1	12.09		Эпитеттер ушта бижиир	
Раздел 2. Чылдын уелери. Тодуг-догаа алдын кузум. 1 шак.						
3	Баштайгы сегиржип алыышкын. Х.Ойдан-оол. Кус.А.Пушкин.	1	19.09	Чаа тема	Утказын чугаалаар. Ар 9. «Куску арга» деп чогаадыг бижиир.	
Раздел 3. Улустун аас чогаалынын биче хевирлери. 2 шак.						
4	Тывызыктар. Улегер домактар.Оюн удээн чугаалар. Шимченгир оюннар удээн чугаалар.	1	26.09		Тывызык чогаадыр	
5	Дурген-чугаалар.Чоннун ырлары.	1	03.10		Дурген-чугаа, ырларны шээжилээр.«Кадарчы» деп ырны доктаадыр	
Раздел 4. Ооренип оорен. 1 шак.						
6	Камналга. О.Сувакпит.Ундур имнедипкен. Э.Кечил-оол..	1	10.10		Чечен чугаада шулукту шээжилээр. Номчуур ар 29-37.	
Раздел 5. Эки кылган ажыл - элеп читпес алдар. 1 шак.						
7	Дуза када бергеним. С.Сарыг-оол. Маргылдаа. К-Э. Кудажы	1	17.10		«Ада-иеге дузам» деп чогаадыг бижиир.Басняны шээжилээр	
Раздел 6. Бистин бичии оннуктеривис. 1 шак.						
8	Эгерек биле эзирик. Х.Ойдан-оол. Бистин анчывыс. С.Тока.Кушкаштар. Л.Чадамба	1	24.10		«Черликпен –уругларнын оннуу» деп чогаадыг бижиир	
Раздел 7. Бойдустун чажыттары 1 шак.						
9	Саржаг дажыглаан. С.Сарыг-оол.Хортукке турлагжыыр. М.Эргеп. Анай М.Эргеп.	1	07.11		Созуглелди номчааш утказын чугаалаар ар49-54.	
Раздел 8. Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым. 2 шак.						

10	Кыжын Л.Чадамба.Баштайгы хар Х. Ойдан-оол	1	14.11		Шулукту шээжилээр ар 57.. Чечен чугаанын утказын чугаалаар ар 58-60.	
11	Олегтин оннуктери. Х Ойдан-оол	1	21.11		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 61-63.	
Раздел 9. Багын чугаалаарга-бачыды арлыр. 2 шак.						
12	Корунчук биле Сарбашкын. И.Крылов.Орге биле Куске. С. Сурун-оол	1	28.11		Басняны шээжилээр ар 64. Рольдар аайы-биле аянын чугаалаар	
13	Кеземче.Э. Кечил-оол.Соокчугеш. Л.Толстой.	1	05.12		Чечен чугаанын утказын чугаалаар ар67-70.	
Раздел 10. Бойдуска хумагалыг болуулу. 2 шак.						
14	Чурек иштинде ок. К-Э.Кудажы.Эжеш куштар хоюспанар. С.Комбу.	1	12.12		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар71-75.	
15	Кижиг бойдустун толу. С.Сарыг-оол.Хун. Ч.Ондар.	1	19.12		Шулукту шээжилээр ар 79.	
Раздел 11. Эштигде хоглуг, эптигде куштуг.1 шак.						
16	Оннуктер. Е.Танова.Черликпен. С.Тока	1	26.12		Аянын номуур ар 80-87.	
Раздел 12. Авторлуг тоолдар. 2 шак.						
17	Алдын-Кушкаш. Ш.Суван.	1	09.01		Рольдар аайы-биле чугаалаар ар 89-96.	
18	Шиижекчигеш. С.Сарыг-оол.Улуургак, билииргек дагаажык. К.Тюлюш	1	16.01		Шулукту ооренир ар 97.4	
Раздел 13. Эрнин эреси. 1 шак.						
19	Кызыгааржыга с. Сурун-оол.Эр кижинин чангыс состуу. А.Арапчор.Стёпа акый биле Егор. С.Михалков.	1	23.01		Шулукту шилип алгаш шээжилээр ар 101-103.	
Раздел 14.Чылдын уелери. Хоглуг чазым. 1 шак.						
20	Изиг тулук уе. М.Пришвин. Ыглапкан хар. К.Ондар	1	30.01		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 105-106.	
Раздел 15. Улус аразындан ие караа чымчак. 1 шак.						
21	Ава дугайында сос. Е Танова.Кырган-авам келди-ле! Е.Танова	1	06.02		Шулукту ооренир ар 108. Созуглелдин утказын чугаалаар ар 109-111.	
Раздел 16. Улустун аас чогаалы. Тоолдар. 3 шак.						

22	Уш чуул эртемниг оол. (Тыва улустун тоолу) КДН. Боралдай ашак. (Тыва улустун тоолу)	1	13.02		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 113-122
23	Сыынак.(Тыва улустун тоолу).Тоолду чуге чажырбазыл? (тыва улустун тоолу)	1	20.02		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 123-130.
24	Алдан ала чылгылыг Алаадай-Мерген. (Тыва улустун тоолу).Чогаадыг «Мээн ынак тоол маадырым»	1	27.02		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 131-135.
Раздел 17. Хоктуг ужуралдар, солун болуушкуннар. 3 шак.					
25	Шортан мунган эзир. С.Пюрбю.Борттуг дилги. С.Бюрбю	1	05.03		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 136-140.
26	Тергелиг аът. М.Олчей-оол. Хаважыгаш. О.Сувакпит.	1	12.03		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 142-145.
27	Мого Союспан. (Тоогу чугаа)	1	19.03		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 146-147.
Раздел 18. Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар. 1 шак.					
28	Ийи кыс. (Тоолчургу чугаа).Часкы. (Тоолчургу чугаа)	1	02.04		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 147-150.
Раздел 19.Ойнаксанчыг оюннарым. 1 шак.					
29	Оюннар. С.Сарыг-оол. О.Сувакпит. Хуулгаазын кажыктарым	1	09.04		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 151-154.
Раздел 20. Кижиг болуру чажындан. 2 шак.					
30	Адазынын айбызынга. Б.Ховенмей.	1	16.04		Утказын ар157-160.
31	Ивижилер оолдары. Л.Чадамба.	1	23.04		Шулукту шээжилээр ар 161.
Раздел 21. Чонум чаагай езу-чанчылдары. 1 шак.					
32	Калдаракты азырап алганым. М.Кенин-Лопсан.Кирген кижээ. М.Олчей-оол.	1	07.05		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 172-174.
Раздел 22. Тывамнын тоогунден солун арыннар. 1 шак.					
33	КДН. Оттуг-терге. С.Сарыг-оол.Кызыл Сылдыс ордени. О.Саган-оол.	1	14.05		Утказын кысказы-биле чугаалаар ар 177-183.
Раздел 23. Чылдын дургузунда ооренген хынаары. 1 шак.					
34	Адазынын дузалакчылары. Н.Ооржак.Чазый хырын башка халдаар. К-Э.Кудажы.	1	21.05		Чайгы онаалга.

Прошнуровано 8 лист

Пронумеровано 8 лист

и скреплено печатью

Директор школы: Булаво И.С.

